
<http://ecoternopil.gov.ua/index.php/regulyatorna-diyalnist/povodzennya-x-vodhodavy/554-reestr-vydalennya>.

6. Янковська Л., С. Новицька. Проблеми та перспективи поводження з твердими побутовими відходами в Тернопільській області. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка Серія: географія. 2020. №1 (випуск 48). С. 156-162.

Ярослав ПАНЬКОВИЧ, студент
Науковий керівник: **к.біол.н., доц. Лісова Н.О.**

ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «МЕДОБОРИ»: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ

Охорона навколишнього природного середовища буде перебувати на належному рівні лише тоді, коли підвищиться рівень екологічної культури населення, коли людина усвідомить загальні закономірності розвитку природи. Формування екологічної культури справа потрібна і нелегка. У цьому довготривалому процесі важливу роль відіграє і еколого-просвітницька діяльність, яка проводиться працівниками заповідних територій, в тому числі і природного заповідника «Медобори» [2].

Основними напрямками еколого-освітньої діяльності заповідника є:

- робота із мас-медіа (ЗМІ);
- співпраця із освітніми закладами (школи, дитячі садочки, фахові коледжі, ЗВО);
- інформаційно-видавнича діяльність;
- польові екологічні екскурсії;
- участь у всеукраїнських екологічних акціях;
- співпрацею із підприємствами, установами, організаціями [5].

Співпрацювати із дорослим населенням важче, адже у них вже сформовані свої світогляди. Тому заповідник «Медобори» проводить співпрацю з навчальними закладами краю. Учні мало що знають про заповідники та майже не володіють методиками

дослідницьких робіт в природі. У роботі з дітьми практикуються уроки – зустрічі, екскурсії та проводяться лекції.

Зміцнюються зв'язки заповідника із відділом освіти Гусятинської територіальної громади (ТГ), Гусятинським центром дитячої та юнацької творчості і Тернопільським обласним еколого-натуралістичним центром. У співпраці з цими організаціями заповідник проводить всі заходи екологічної освіти і виховання. В еколого-освітній роботі співробітниками використовуються різноманітні зарубіжні та вітчизняні методики.

З метою набуття учнівською молоддю знань, умінь і навичок у галузі лісівництва, у трьох школах, колишнього Гусятинського району, організовано шкільні лісництва. Юні лісівники працюють у теплицях та розсадниках заповідника, а також допомагають працівникам вирощувати хвойні та листяні дерева, тую, самшит. У Вікнянській гімназії Гримайлівської ТГ працює екологічний гурток, де школярі мають змогу краще пізнати заповідник, набувають навички проведення наукових досліджень [5].

У лютому 2021 року було проведено тематичні уроки, присвячені 31 – річчю створення заповідника для учнів Гримайлівської ЗОШ І-ІІІ ст. ім. І. Пулюя, ліцею с. Зелене та ліцею с. Самолуски. Також Гримайлівській ЗОШ було надано методичну допомогу в поновленні кутка «Заповідні території».

Окрім цього, впродовж року надавалася методична та практична допомога у роботі учнівських лісництв, що діють при заповіднику. Разом із гуртківцями Вікнянської гімназії, було проведено обліки шиверекиї подільської та горицвіту весняного на горі Довга, а з вихованцями Калагарівського учнівського лісництва проведено описи трав'яного вкриття та заміри основних таксаційних показників на пробних площах [1].

Разом із учнями Вікнянської, Самолусківської, Калагарівської, Новосілецької, та Глібівської шкіл було проведено Великий зимовий облік птахів за програмою Українського товариства охорони птахів (УТОП). Для проведення обліку було залучено орнітолога заповідника Арсена Капустинського. Загалом до заходу було залучено 85 учнів [5].

Також заповідник співпрацює з екологічними таборами.

Наприклад, у 2021 році взяли участь у роботі оздоровчого мовного табору «Веселка» с. Постолівка та пришкольного табору «Сокіл» ЗОШ I –III ст. ім. Пулюя смт. Гримайлів. У процесі співпраці проводилися екскурсії по екологічних стежках, в музей природи, до карстових озер та в реабілітаційний парк хижаків «Арден» у смт. Сатанів.

Щодо вищих навчальних закладів, то заповідник співпрацює із Тернопільським національним педагогічним університетом ім. В. Гнатюка (географічний та хіміо-біологічний факультети), Львівським національним університетом ім. І. Франка, Національним лісотехнічним університетом України, Кам'янець-Подільським національним університетом ім. І.Огієнка, Інститутом агроекології і природокористування НААН.

Важливе значення приділяється співпраці з науковими та природоохоронними організаціями не лише в Україні, а і за її межами. Природний заповідник «Медобори» вже більше 20 років тісно співпрацює з Ойцовським Парком Народовим (Республіка Польща). Між двома природоохоронними установами укладено угоду про співпрацю, згідно з якою відбувається обмін досвідом, проведення спільних наукових конференцій [5].

Фахівці природного заповідника беруть участь у масових екологічних освітньо-виховних заходах, наприклад екологічних акціях. Під час підготовки до акції, співробітники заповідника розробляють інформаційні листівки та буклети, презентації, в яких вказано важливість даної акції. Наприклад, у лютому-травні 2021 року було проведено Всеукраїнську акцію «Первоцвіт», в рамках якої відбувалися виступи у мас-медіа, проведено уроки для учнів шкіл та ліцеїв, бесіди з працівниками територіальних громад про необхідність збереження первоцвітів, а також про відповідальність за знищення, купівлю чи продаж червонокнижних видів рослин [1].

Проаналізувавши план заходів з екологічної освітньо-виховної роботи природного заповідника «Медобори» на 2022 рік, можна сказати, що заповідник і надалі продовжує співпрацю із ЗМІ, навчальними закладами, органами місцевого

самоврядування та іншими установами і організаціями краю. Ця співпраця буде проявлятися у таких ключових напрямках:

1. проведення екскурсій по екостежках заповідника;
2. виступи у мас-медіа із інформацією про заповідник;
3. друк інформаційних буклетів про заповідник;
4. проведення тематичних екскурсій у музейній кімнаті заповідника;
5. організація та проведення заходів у рамках екологічної акції «Озеленення України»;
6. підготовка і проведення лекцій та екологічних уроків у школах;
7. робочі зустрічі з депутатами, членами виконавчих комітетів та працівниками трьох територіальних громад (Гусятинська, Гримайлівська та Скалатська);
8. активна робота учнівських лісництв;
9. співпраця з відділами освіти територіальних громад;
10. методична та практична допомога в організації природничих кабінетів шкіл.

Основним завданням освітньо-виховної діяльності в установах заповідної справи є співпраця з усіма верствами населення для забезпечення принципу безперервності екологічної освіти та виховання [2].

Одним з головних напрямків екологічного виховання в установах ПЗФ спрямований на поширення інформації про природоохоронний об'єкт, його цінність та особливості, що здійснюється через співпрацю із мас-медіа та ЗМІ. Дана діяльність проявляється у виступах на радіо чи телебаченні, публікаціях у пресі. Окрім цього можуть виготовлятися сувеніри із символікою заповідника, видаватися інформаційні буклети, набори листівок та інформаційні листи [2].

Серед поліграфічної продукції за останній час були видані такі буклети:

- путівник «Природний заповідник «Медобори»;
- «Екологічна стежка «Бохіт»;
- «Весняні рослини»;

-
- «Екологічна стежка «До Пущі відлюдника»;
 - «Комахи» .

Окрім вищеперахованих буклетів, профільні фахівці природоохоронної установи, випускають й інші інформаційні листівки, які друкувалися до екологічних дат («Година Землі», «Всесвітній день річок» тощо) [1].

Публікації працівників заповідника періодично друкуються на сторінках районної та обласних газет:

1. Газета «Свобода» – публікація під назвою: «Зберігаймо первоцвіти нашого краю!».

2. Газета «Вільне життя» – публікація «Перші ключики весни».

3. Всеукраїнське екологічне видання «Природа і суспільство» – публікація «Первоцвіт – 2021».

Також працівниками заповідника постійно оновлюється інформація (про діяльність заповідника, флору та фауну, фотогалерею) на офіційному сайті (<http://www.medobory-reserve.te.ua>) [5].

Окрім друкованої літератури, працівники заповідника регулярно беруть участь у телепередачах на екологічну тематику, дають інтерв'ю на обласному радіо.

Обласним державним телебаченням та регіональним комерційним каналом TV-4 створено ряд фільмів про заповідник, його проблеми і досягнення. У 2006 р. створено науково-популярний фільм «Подільське диво – Медобори» [4], а у 2012 році телеканалом «Інтер» було знято сюжет про гору Бохіт природного заповідника «Медобори».

Таким чином, узагальнюючи вище наведений матеріал, можна зробити висновок, що природний заповідник «Медобори» співпрацює із значною кількістю навчальних та адміністративних закладів краю, мас-медіа, активно веде Інтернет сторінку тощо. Це проявляється у проведенні різноманітних екологічних акцій, уроків у школах та ліцеях, проведенні екскурсій по екостежках та ін.

Література:

1. Звіт про виконання плану заходів з екологічної освітньо-

виховної роботи природного заповідника «Медобори» у 2021 році. Гримайлів. 2022. 36 с.

2. Мудрак О.В. Концептуальні засади підвищення рівня екологічної освіти на заповідних територіях. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Збірник наукових праць. Вінниця, 2012. Випуск 37. С. 352–356.

3. Мурська О. Вплив еколого-освітньої діяльності природного заповідника «Медобори» на формування екологічної культури населення. Роль природно – заповідних територій Західного Поділля та Юри Ойцовської у збереженні біологічного та ландшафтного різноманіття : збірник наукових праць. Гримайлів, 2003. 584 с.

4. На Тернопільщині вже 30 років ретельно бережуть те, що створила природа мільйони років тому. URL: https://teren.in.ua/news/na-ternopilshhyni-vzhe-30-rokiv-retelno-berezhut-te-shho-stvoryla-pryroda-miljony-rokiv-tomu-fotoreportazh_271817.html (дата звернення: 18.02.2022) .

5. Природний заповідник «Медобори». Офіційний сайт. URL: <http://www.medobory-reserve.te.ua> (дата звернення 18.02.2022)

Артур АЛЬБАНСЬКИЙ, студент
Науковий керівник: к.геог.н., доц. Чеболда І.Ю.

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БУЧАЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Аналіз інтегрального потенціалу природних ресурсів території дає можливість перейти до вивчення компонентної, функціональної і територіальної структур інтегрального природно-ресурсного потенціалу (ПРП). Кінцева мета дослідження – оптимізація природного середовища регіону. Дослідження компонентної структури дає можливість вивчити внутрішньовидове та міжвидове співвідношення природних ресурсів, які сформувались на основі природного розвитку території та впливу на неї соціально-економічних факторів. При